

נטע הלפרין על "משוחרר"

מעמד הביניים

בספר הביכורים שלו כותב יונתן פיין על הצעירים הישראליים הנורמטיביים ■ אבל ניסיונו לנסח סיפור "כל-ישראלי" אינו צולח תמיד, ולעיתים חוטא במלאכותיות

ש

יש ספורים מכיל "משורר", קובץ הסיפורים של יונתן פיין, ובמרכז כל ששת הסיפורים עומדים בחורים צעירים בשלבים שונים של התבגרות: בבית הספר, עם השחרור מהצבא, באוניברסיטה או על סף התמך סדוט. מפגש עם אדם קרוב אך גם רחוק, זר ומר מעמת אותם עם הכרעות פנימיות וחיצוניות ובעיקר עם האופן שבו הם תופסים את עצמם. בראיון שהעניק ל"הארץ" טען פיין כי שלא כמו כותבים בני זמנו, בחר לעסוק ביצירתו דווקא בסיפורים של החזקים – הטיפוסים הנורמטיביים, המסודרים כלכלית; שדרה רחבה מקרב האוכלוסיה שיהי שאינה נמנית עם קובעי הבדרטון התרבותי אך שולטת במרבית מוקדי הכוח. ואכן, פיין ממקם את מרבית סיפוריו באזור הרצליה ורמת השרון, תוך כדי שרבוז אזכורים מעודנים למותגים ולסמלי סטטוס שמעידים על

השתייכותן של הרמויות למעמד הביניים הגבוה, שאינו מתעורר מדי יום למלחמת קיום מתישה. יש לשער כי בחירה זו מקורה ברצון לספר סיפור כל-ישראלי. זהו סיפור שעיסוקו בפלח אוכלוסייה רחב ולא בשוליים צעקניים, ולפיכך סיפור שמיימד ההתבגרות וההתפכחות האישי שבו מתכתב עם התהליכים ועם התהפוכות שעוברת החברה הישראלית עצמה. כוונה זו, שמלווה את הספרות העברית מראשיתה, אינה חדשנית, אך היא שאפתנית ביותר, במיוחד כשמדובר בסיפור הקצר, אשר מבקש לייצור עולם ומלואו בעמודים ספורים. ב"משוחרר", שאיפה זו היא לא פעם בעוכריו של הקובץ. כמו בספרי ביכורים רבים, יש בסיפורים של פיין תערובת של בשלות ובוסריות, דיוק ופיספוס. נתחיל בבשל ובמדויק: פיין ניהן בשפה עשירה ובעין חדה לפרטים ולמחווה. יש לו כיישרון לאתר רגעים מתים כביכול, אך טעונים ברגשות סותרים ומרובי רבדים, להנהיר אותם

צילום: משה שי

תערובת של בשלות ובוסריות. זוג סטודנטים בקמפוס במרכז הארץ

במילים ספורות ובכך להפוך סיטואציה סתמית לכאורה למעניינת. היכולת זו מאפשרת לפיין לנתח בביטחון ובהרחבה סצינות שעל פניו נרמות בנאליות – ארוחת בוקר בין חברים, שיחה לילית עם חבר שתקן, לילה במועדון באזור השרון לצלילי שיר של שלמה ארצי, תוך כדי שימת דגש על ניואנסים וזרמים תתיקרקעיים בלי להידרש למחווה דרמטיות. לפרקים, בעיקר בסיפור הפותח "משקפי ראייה" אך גם בסיפורים אחרים, הפריטה על המיתרים הללו מפיקה רטט עז. אך למרבה הצער, אלו רגעים בלבד. על אף הסגנון

המרשים, הבעייתיות טמונה בתוכן. שני הסיפורים המרכזיים בקובץ, "משוחרר" ו"הרצליה הירוקה", מציגים בים את הגיבור בסיטואציה הווה, שההתרחשויות בה מעוררות בגיבור זיכרונות; התנגשות זיכרונות העבר עם ההתרחשות בהווה אמורה לייצר קונפליקט פנימי ולהגיש לקורא דמות עגולה, המורכבת ממי שהיתה, מהאנשים הקרובים לה, ממי שהיא חוששת להיות. אולם במקרה הנוכחי המכניזם מתברר לא פעם כגלוי מדי ואף פשטני, ולכן צורם. פלאשבקים מייצרים תחושה של היכרות קרובה

יותר עם הרמויות, אך בשני הסיפורים הללו וגם באחרים (למעט "משקפי ראייה") לקריאה מתלווה תחושה מתסכלת של הצטברות מידע שאינו מעניק עומק לדמות; לעיתים נדמה שאת הזיכרונות שעולים בעיני רוחו של הגיבור – נסיעה משפחתית לחו"ל, פעם ראשונה כושלת עם בחורה – היה אפשר להחליף בזיכרונות אחרים; אין בהם הכרח פנימי. אפשר להעז ולנחש שגם בפיין קינן הספק שמא לקראת סופו של סיפור לא נוצר עומק מספק כדי להמחיש את היות הגיבור מצוי בקונפליקט ועל סף הכרעה. זהו ההסבר ההגייוני ביותר לכך שהוא בוחר לא פעם, לקראת שיא הסיפור, לנטוש את הסגנון האלגנטי ולהכריז על השורה התחתונה בריש גלי. כך למשל ב"הרצליה הירוקה", סיפור שמתאר ארוחת בוקר בין שלושה חברי ילדות. שניים מהם, עמרי ונופר, פנו לחיי בורגנות מבוססים, להקמת משפחה ולהזדהות עם ערכים שמרניים. השלישי, נדב, נותר קרוב יותר בהשקפתו ובסגנון חייו לעברם ומתקשה להסתיר את התסכול ואת הלעג שהוא חש לנוכח המפנה שביצעו חבריו, למורת רוחם כמוכן. לקראת שיאו של הסיפור תוקפת נופר את נדב באומרה "אתה מנסה לברוח. מאיתנו, מהחברים שלך, מכל מה שקורה"; משפט מלאכותי ומתקתק שכוה שומט את הקרקע תחת רגלי הסיפור וחושף באופן בוטה את השלד שלו. חמור מכך, הניסיון המיותר לקשור בין סיפור התבגרותו של גיבור "משוחרר" ובין רצח רבין לקראת הסוף, ובכך להעניק לו מימד לאומי – רק מכביר עליו ונתפס מלאכותי. הניסיון של פיין לספר סיפור "כל-ישראלי", אם כן, לרוב אינו צולח. אך יש רגעים שבהם כל המרכיבים שמאפיינים את כתיבתו מתלכדים לכדי שלם הגדול מסך חלקיו: כזה הוא רגע ב"הרצליה הירוקה", שבו נזכר בגיבור במשחקי כדורגל בבלומפילד, שאליהם נהג ללכת עם חברו. תיאור הציפייה, ההגעה, המתח, ההתרגשות, ההרגלים הקטנים – כולם יוצרים אנסמבל חי, שיש בו תנופה וקצביות וסלואו מושן של הזיכרון גם יחד, ומעבירים את התחושה של היות צעיר, על כל החרדה, המגושמות וקלות הראש הכרוכות בה. "משוחרר" הוא לא קובץ נטול פגמים, אבל פיין הוא כותב מוכשר ביותר, ששווה להמשיך לעקוב אחריו. ■

משוחרר / יונתן פיין
כתר, 203 עמ'